

ЖУРНАЛІСТИКА

УДК 070:[331.461+614.46]

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.1.10>

Ірина КАЛІНА

доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу, ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом», Україна, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2
ORCID: 0000-0001-5662-6967

Олена ДАНИЛІНА

кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики, Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом», Україна, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2
ORCID: 0000-0002-2649-8818

Iryna KALINA

Dr.Sc. (Econ), Ph.D., Professor of Marketing, Interregional Academy of Personnel Management, Ukraine, 03039, Kyiv, st. Frometivska, 2
ORCID: 0000-0001-5662-6967

Olena DANYLINA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Professor at Journalism Department, Interregional Academy of Personnel Management, Ukraine, 03039, Kyiv, st. Frometivska, 2
ORCID: 0000-0002-2649-8818

ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В НЕБЕЗПЕКОВИХ ТА КАРАНТИННИХ УМОВАХ

FUNCTIONING OF REGIONAL MASS MEDIA IN DANGEROUS AND QUARANTINE CONDITIONS

У статті розглянуто проблематику регіональних засобів масової інформації: нерозгорнутість тем у зв'язку з конфліктами інтересів (за рахунок обізнаності, сімейних зв'язків), в ефірному просторі присутні теми на замовлення (у зв'язку із відстороненням справ чи переходу бізнесу до інших власників), інформаційний простір складається із повідомлень, а не з ексклюзивних тем (це залежить від регіону, його розміру, густоти населення та розвитку), нерозгалужений спектр тем (за рахунок розвитку одного напрямку), зужена кількість жанрових різновидів (у зв'язку з відсутністю інформації), велика кількість позаштатних працівників (за рахунок обмеження фінансування), досвід працівника (вплив на якість донесення інформації). Ця проблематика відбувається в небезпечових та карантинних умовах, яка породжує нові проблеми регіональних ЗМІ.

А також функції регіональних засобів масової інформації: пізнавальна, яка забезпечує знання про навколишню діяльність регіону, переконлива, яка пов'язана із розв'язання суспільних зав'язків та відносин, мотиваційна, яка стимулює журналістів та людей до різних форм діяльності (волонтерство), інтеграція, яка гуртує суспільство навколо важливих питань та інтегрує людей в суспільство, контролююча, яка забезпечує безпосередній аудит (розслідування) щодо соціальних, політичних та економічних структурах, висвітлення їх роботи та прозорості, соціалізації, яка забезпечує навчання на позитивних цінностях та поведінки, розважальна, яка демонструє відпочинок суспільства та бізнес складову.

Ключові слова: *регіональні засоби масової інформації, проблеми, функції, розвиток, суспільство, небезпечові та карантинні умови.*

Despite initially the quarantine restrictions, then the martial law in the country, the information front works. Their main goal is to convey true and relevant (currently) information to society. Every piece of news should be verified and reliable, because society is informed thanks to mass media. Each region has its own values, both historical, social and economic, which develop, interest, sponsor and use. It is difficult for most regional journalists to find news from regional mass media, as well as to update or adapt it to the present. After all, the region is not a million-strong city, where every media outlet has its supporters who watch it. At the expense of this position, the

problems of the regional mass media were considered: the underdevelopment of topics in connection with conflicts of interests (at the expense of awareness, family ties), in the air space there are topics to order (in connection with the suspension of cases or the transition of business to other owners), the information space consists of messages, not exclusive topics (it depends on the region, its size, population density and development), an unbranched range of topics (due to the development of one direction), a narrow number of genre varieties (due to with a lack of information), a large number of freelancers (due to funding limitations), employee experience (impact on the quality of information delivery).

The article considered the functions of regional mass media: cognitive, which provides knowledge about the surrounding activities of the region, persuasive, which is related to the resolution of social obligations and relations, motivational, which stimulates journalists and people to various forms of activity (volunteering), integration, which unites society around important issues and integrates people into society, controlling, which provides a direct audit (investigation) of social, political and economic structures, highlighting their work and transparency, socialization, which provides education on positive values and behavior, entertaining, which demonstrates society's leisure and business component.

Key words: regional mass media, problems, functions, development, society, dangerous and quarantine conditions.

Постановка проблеми. Незважаючи спочатку на карантинні обмеження, потім військовий стан в країні інформаційний фронт працює. Їх основна мета донести правдиву та актуальну (на разі) інформацію до суспільства. Кожна інформаційна новина має бути перевіреною та достовірною, бо за рахунок засобів масової інформації суспільство має інформованість. Кожен регіон має свої цінності, як історичні, соціальні, так і економічні, які розвивають, зацікавлюють, спонсорують та користуються. Знайти новину регіональних засобів масової інформації, також актуалізувати чи адаптувати її до сьогодення більшості регіональним журналістам тяжко. Адже регіон це не місто-мільйонник, де кожен інформаційний засіб має своїх прихильників, які спостерігають за ним. Тому певні регіональні ЗМІ займаються інформативних контентом, і не підбирають тематично-жанрової інформації для збільшення аудиторії. Під впливом небезпечних та карантинних умов принципи функціонування регіональних ЗМІ змінилися: велика частина змушена була закритися або припинити віщати інформацію, інша частина навпаки збільшила інформативний контент.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретики, українські та зарубіжні вчені які розглядали загальні функції журналістики були такі: О. Гриценка, М. Житарюка, І. Михайлина, А. Москаленка, В. Шкляра та інших. Зарубіжні теорії преси також не оминули проблему функцій. Р. Блюм, Ф. Бонд, О. Вартанова, Д. Галтунг, Д. Ласвелл, Н. Луман, Б. Місонжников, Ф. Сіберт, Е. Перс, Т. Пітерсон, К. Райт, В. Хагеманн, Дж. Хартлі, В. Шрам тощо.

Що стосується регіональних ЗМІ їх функції та проблематика, то тут незначна науковця, які розглядали це питання: І. Белінська, А. Горчикова, Л. Змій, І. Луцюк, І. Чорна тощо. Науковці розглядали питання функціонування регіональних ЗМІ, але не за умов небезпеки

та карантину, тому це питання є актуальним на сьогодні.

Мета дослідження. Обґрунтувати ефективність функціонування регіональних засобів масової інформації в небезпечних та карантинних умовах.

Виклад основного матеріалу. Регіональні ЗМІ як складова культури громадянського суспільства виконують ті самі функції, що й загальнонаціональні й, водночас, відповідають за формування колективного мислення в регіоні. Тому одним із важливих завдань регіональних ЗМІ стає збереження історичної свідомості локального населення у контексті розвитку загальнонаціональної ідеї.

Крім того регіональні ЗМІ виконують різноманітні функції, серед яких польська дослідниця Йоланта Кемпа-Ментрак виділяє такі [8] (рис. 1).

Сьогодні виконання цих функцій ускладнюється кількома проблемами, серед одна з найпомітніших – проблема умов роботи журналістів. З 2019 року, коли почалася пандемія, а у 2022 році – повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію України, багато регіональних ЗМІ частково чи повністю припинили свою діяльність: в Одеській області закрили медіапроект «Редакція»; «Громадське ТБ: Черкаси» призупинило роботу свого сайту.

Багатьом регіональним газетам довелося відкласти вихід у друкованому вигляді. Так, наприклад, газета «Время» у Луганській області, «Нова копійка» та «Тиждень» у Київській області, «Фермер Придніпров'я» у Дніпропетровській області. Те ж саме стосується газет «Наша Дружківка» з Донецької області, «Галицький кореспондент» та «Галичина» з Івано-Франківської області.

Деякі газети, які продовжували виходити у друкованому вигляді, намагалися пристосуватися до нових реалій: скорочували тиражі, звужували обсяг газети або виходили рідше. Наприклад, «Перша міська газета» з Кропив-

Рис. 1. Функції регіональних засобів масової інформації

ницького виходить менш регулярно; тираж останнього «було скорочено на третину» після того, як він повернувся до друку. Зменшила тираж і газета «Замкова гора» з Київської області.

Супермаркети та Укрпошта (Українська національна пошта) були ключовими каналами розповсюдження регіональних друкованих ЗМІ. Під час карантину стенди з пресою практично не працювали.

Через карантин також багато регіональних редакцій тимчасово перейшли на дистанційну роботу. Так зробили, наприклад, на телеканалах «UA: Рівне» та «UA: Буковина», у співробітників яких виявили COVID-19. Відділ новин цих медіа продовжив роботу у звичному режимі, але журналісти не виїжджали безпосередньо на місце подій [7].

Дніпропетровський обласний телеканал «Перший Міський»: Кривий Ріг теж почав працювати дистанційно «через епідеміологічну ситуацію». До середини травня телеканал був змушений призупинити всі прямі ефіри. Водночас під час карантину телеканал кілька разів змінював власника.

Також карантинні умови праці призвели до скорочення працівників. Зокрема, скоротили штат телеканалу «Чернівецький промінь» на Буковині, міського сайту Маріуполя 0629.com.ua в Донецькій області, медіаплатформи «Інформаційна Вінниччина», львівської редакції радіостанції «Люкс-ФМ» [2]. Скорочення персоналу також відбулося у Волинській, Одеській, Полтавській, Херсонській, Хмельницькій, Тернопільській та Чернігівській областях.

Ще однією причиною звільнення працівників стало недостатнє фінансування регіональних ЗМІ, які зазнали серйозних фінансових втрат під час пандемії. Основні причини цих втрат – радикальне зменшення реклами, а також анулювання або затримка партнерських контрактів. Це також пов'язано з контрактами з владою: кошти, спочатку виділені на висвітлення власної діяльності в ЗМІ, часто перенаправляли на боротьбу з коронавірусом. Скорочують свої інвестиції і самі медіавласники. Хоча регіональні ЗМІ в цілому не мають значного досвіду пошуку нових фінансових ресурсів, деякі з них обрали шлях оптимізації робочих процесів та бюджетів. Прикладами цього є реклама Google, збір коштів і гранти на створення контенту, інституційний розвиток і монетизацію.

Також відбулися зміни у державному фінансуванні ЗМІ. Наприклад, український уряд 6 травня 2020 року розблокував фінансування телеканалу АTR, ключового кримськотатарського каналу в Україні [4]. Це дозволило вирішити фінансові труднощі каналу, які виникли на початку 2020 року, коли каналу ледь не довелося припинити мовлення через відсутність фінансової підтримки з державного бюджету України. Крім фінансових труднощів, канал зіткнувся з проблемами безпеки в Криму. В березня російські «силовики» в окупованому Криму провели перевірки у ведучого телеканалу Сейтумера Сейтумерова та низки громадянських журналістів ініціативи «Кримська солідарність». 6 травня тиск продовжився: прокуратура російської окупаційної влади висунула обви-

нування власнику АТР Ленуру Ісламову за кількома звинуваченнями, включно з «публічними закликами до порушення територіальної цілісності Росії».

Проблема змін у роботі регіональних ЗМІ полягає й у змінах ставлення до цільової аудиторії. Регіональні видання часто нехтують справжніми потребами місцевих мешканців, працюючи лише в інтересах окремих олігархів-власників чи влади. Дослідник журналістики Ю. С. Фінклер пише про дві моделі видавничої поведінки стосовно регіональної преси України.

1. У засновниках видання – орган державного правління: «тут і в тематичному, і в творчому перетині кожен випуск формується з обов'язковим урахуванням соціального і політичного замовлення владної структури».

2. Замовником видання є недержавні особи, тоді значна частка інформації у ЗМІ «належить саме соціальному замовленню аудиторії» [6].

Недоліком другої моделі видань, на думку І. Луцюк, є значна кількість реклами та оголошень, що заважає ЗМІ виконувати функцію контролю та критики. Також дослідниця відзначає, що власники комерційних видань, радіо чи телеканалів можуть використовувати їх задля власних інтересів, як-от: задоволення політичних амбіцій, тиск на конкурентів, промоція продукції тощо. Обидві моделі вказують на економічні чинники функціонування регіональних ЗМІ: вони часто не можуть самостійно забезпечувати усі свої фінансові потреби. Орієнтація передовсім на комерційний успіх сприяє утвердженню тенденції, коли ЗМІ, нехтуючи своїми основними функціями, створюють інформаційні повідомлення, які б першочергово розважали чи шокували [3, с. 155].

Серед проблем регіональної преси І.І. Паславський виділяє відсутність у працівників бажання «до радикальних і сміливих впроваджень, до ризикованих експериментів і глибоких перетворень» [4, с. 224]. Тобто змінені умови життя і праці вимагають від журналістів також змін у діяльності, що не завжди можна простежити в роботі регіональних ЗМІ на сьогодні.

Німецькі медіадослідники Вайшенберг З., Кляйнштойбер Г. Й., Пьорксен Б. акцентують на таких проблемах регіональних ЗМІ [1, с. 312] (рис. 2).

Попри небезпекові й карантинні умови, певні проблеми місцеві медіа постійно розвиваються, намагаються зберегти близькість до споживача, виконуючи переважно соціальну, інтеграційну та функцію переконання. Для подальшого розвитку регіональних ЗМІ у невизначених умовах потрібні як достатні фінансові можливості, так і високий потенціал працівників. Важливим є також виконання регіональними ЗМІ функції об'єднання, згуртування, адже неможливо побудувати здорове громадянського суспільства без вільної і незалежної місцевої преси.

Висновок. Отож, розвиваючись у небезпечних і карантинних умовах, регіональні ЗМІ повинні зберегти етнічні особливості регіону у зв'язку з загальнонаціональною ідеєю. Врахувавши певну невизначеність умов через безпекові заходи, нетипове соціально-політичне та економічне становище, місцеві медіа, які прагнуть залишитись на ринку, мають знайти й впровадити в життя нові форми роботи з цільовою аудиторією, нові джерела фінансування або оптимізувати наявні ресурси, нові методи роботи журналістів, а також знайти зв'язок власного регіону з іншими заради творення спільного національного дискурсу.

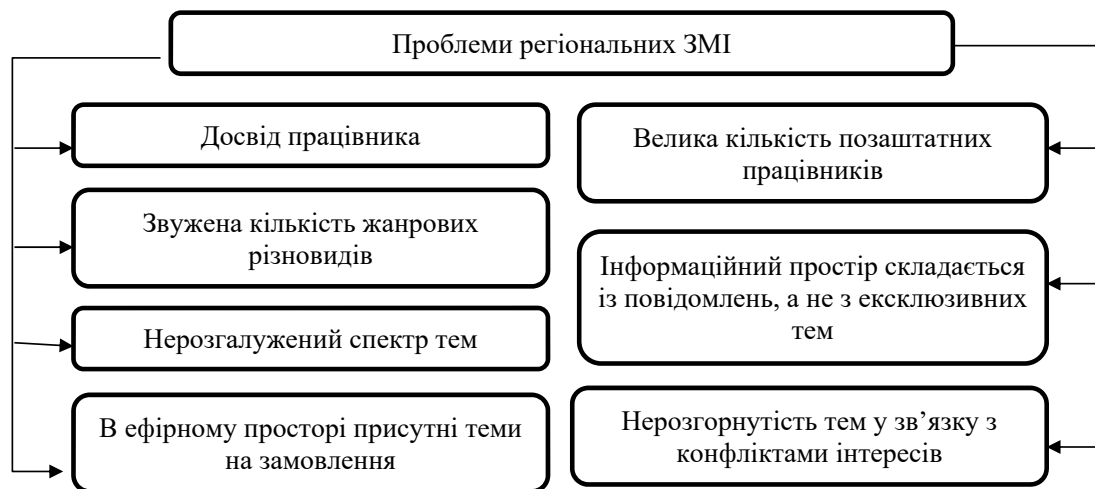

Рис. 2. Проблеми регіональних ЗМІ

Література:

1. Вайшенберг З. Кляйнштойбер Г. Й., Пьорксен Б. Журналістика та медіа: довідник / перекл. з нім. П. Демешко, К. Макеєв. К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 529 с.
2. Данькова Н. У Львові скоротили редакцію новин «Люкс ФМ». Режим доступу <https://detector.media/rinok/article/177376/2020-05-22-u-lvovi-skorotyly-redaktsiyu-novyn-lyuks-fm/>
3. Луцук І. Регіональні ЗМІ в сучасному суспільстві: функції, завдання та проблеми. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2014. Випуск 39. С. 152–157.
4. МКІП: Уряд розблокував використання бюджетних коштів каналом АТР. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-uryad-rozblokuvav-vikoristannya-byudzhetnih-koshtiv-kanalom-atr>
5. Паславський І. І. Місцева офіційна преса: обтяжливе минуле і невиразне майбутнє. *Вісник Львівського університету: серія журналістика*. Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. Вип. 30. С. 242–252.
6. Фінклер Ю.Є. Регіональна преса України в контексті соціального замовлення аудиторії. *Електронна бібліотека Інституту журналістики КНУ ім. Т. Г. Шевченка*. Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1516>
7. Чернівецька філія Суспільного переходить на дистанційний режим роботи. Режим доступу: <https://cv.suspilne.media/articles/5267>
8. Кепа-Метрак, J. Rola mediów w społeczności lokalnej // *D. Detka, I. Sinkiewicz-Potaczala, M. Niewczas-Sochacka, J. Кепа-Метрак (red.), Media w procesie kształtowania wspólnot lokalnych* (2009): 9–25.

References:

1. Vaishenberg Z. Kleinshtoiber G.Y., Peorksen B. (2011) Journalism and media: a guide / transl. with him P. Demeshko, K. Makeev. [Zhurnalistyka ta media: dovidnyk] K.: Center of the Free Press, Academy of the Ukrainian Press, 529 p. [In Ukrainian]
2. Dankova N. In Lviv, the editorial office of the Lux FM news was reduced. [U Lvovi skorotyly redaktsiiu novyn "Liuks FM"] URL: <https://detector.media/rinok/article/177376/2020-05-22-u-lvovi-skorotyly-redaktsiyu-novyn-lyuks-fm/> [In Ukrainian]
3. Lutsyuk I. Regional mass media in modern society: functions, tasks and problems. [Rehionalni ZMI v suchasnomu suspilstvi: funktsii, zavdannia ta problemy] Bulletin of Lviv University. Journalism series. 2014. Issue 39. P. 152–157. [In Ukrainian]
4. MKIP: The government unblocked the use of budget funds by the ATR channel. [MKIP: Uriad rozblokuvav vykorystannya biudzhetnykh koshtiv kanalom ATR] URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-uryad-rozblokuvav-vikoristannya-byudzhetnih-koshtiv-kanalom-atr> [In Ukrainian]
5. I. I. Paslavskiy. (2007) Local official press: burdensome past and uncertain future. [Mistseva ofitsiina presa: obtiazhlyve mynule i nevyrazne maibutnie] Visnyk of Lviv University: journalism series. L.: LNU named after Ivan Franko, Vol. 30. pp. 242–252. [In Ukrainian]
6. Finkler Yu.E. Regional press of Ukraine in the context of social ordering of the audience. [Rehionalna presa Ukrainy v konteksti sotsialnoho zamovlennia audytorii] The electronic library of the Institute of Journalism of KNU named after T. G. Shevchenko. Regime [In Ukrainian]
7. The Chernivtsi branch of Suspilnoy switches to remote mode of operation. [Chernivetska filiiia Suspilnoho perekhodyt na dystantsiinyi rezhym roboty] URL: <https://cv.suspilne.media/articles/5267> [In Ukrainian]
8. Кепа-Метрак, J. (2009) Rola mediów w społeczności lokalnej [Rola mediów w społeczności lokalnej] // *D. Detka, I. Sinkiewicz-Potaczala, M. Niewczas-Sochacka, J. Кепа-Метрак (red.), Media w procesie kształtowania wspólnot lokalnych*. pp. 9–25.